

PEYZAJ TASARIM VE YÖNETİMİNDE EKOLOJİK YAKLAŞIM VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT HEDEFİNE KATKILARI

Burçak ERDOĞAN ONUR*

37 Timber Pond Road SE16 6AG London/UK

ÖZET

Dünyanın geleceğini tehdit eden çevresel problemlerle karşı karşıya kalmasıyla, sürdürülebilir kent hedefinde ekosistemlerin geliştirilmesi ve korunması giderek önem kazanmıştır. Bu makalede, Türkiye’de gelecekteki uygulamalara ışık tutabilmek amacı ile, sürdürülebilirlik yaklaşımı kentsel yeşil alanlar bazında ele alınmıştır. Bu kapsamda, mevcut literatür ışığında peyzaj tasarım ve yönetiminde ekolojik yaklaşım kavramı geleneksel yaklaşım ile karşılaştırılmış ve ekolojik yaklaşımın sürdürülebilir kent hedefine ne gibi katkılarda bulunabileceği açıklanmıştır. Sonuç olarak, derlenen bilgiler kapsamında Türkiye’deki mevcut durum değerlendirilerek önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekolojik tasarım, sürdürülebilir kentler, ekolojik park

AN ECOLOGICAL APPROACH IN LANDSCAPE DESIGN AND MANAGEMENT AND ITS CONTRIBUTION TO THE SUSTAINABLE CITY GOAL

ABSTRACT

As the earth faced with serious environmental problems, the improvement and protection of urban ecological systems have gained importance on the target of sustainable city. In this article, so as to shed light on the future applications in Turkey, concept of sustainability was addressed within the scope of urban green spaces. In this context, the concept of ecological approach in landscape design and management, has been studied by making comparisons with the traditional approach within the light of current literature. In addition, the possible contributions of the ecological approach to the sustainable city goal have been explained. Finally, within the studied literature current applications in Turkey have been assessed and a number of suggestions have been made.

Keywords: Ecological design, sustainable cities, ecological park

1.GİRİŞ

Türkiye’de, büyük oranda estetik kaygılarla tasarlanan bir çok kentsel yeşil alan, doğadan ve genel döngüsünden kopuk, ekolojik kaygılardan uzak, buldukları alanın fiziksel şartları ve kültürel altyapısı ile uyumsuz, yapay alanlar olarak kent dokusunda yer almaktadır. Büyük kaynaklar aktararak, ekolojik ve finansal olarak sürdürülebilirlik yaklaşımından uzak oluşturulan bu alanlar, görkemli manzaralar yaratmak uğruna, kaynakları hızla tükenen dünyada farklı bir bilinçsiz tüketim alanı olarak değerlendirilmektedir.

Çağdaş toplumlarda, dünyanın girdiği çevresel kriz sonucu 1970’lerde ‘Kent ekolojisi’ hareketi ile başlayan çevre bilinci, 1980’lerde gelişmeye devam etmiş (Özgüner, 2003), 1992 yılında Rio’da yapılan Çevre Kalkınma Konferansı kapsamında ilk kez “Sürdürülebilirlik” kavramı gündeme getirilmiştir. Kavram çerçevesinde sürdürülebilir kentler ve ekolojik denge hedefinde kentsel ekosistemlerin geliştirilmesi ve korunması giderek önem kazanmıştır. Peyzaj tasarım ve yönetiminde ekolojik yaklaşım olarak adlandırılan bu eğilim, günümüz uygulamalarına farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bu bağlamda, kentsel yeşil alanların üstlendiği fonksiyonlar ve tasarım ilkeleri açısından yeni bir dönem başladığı söylenebilir.

* Yazışma yapılacak yazar: burcakeonur@yahoo.com

Makale metni 09.05.2012 tarihinde dergiye ulaştırılmış, 06.09.2012 tarihinde basım kararı alınmıştır.

Peyzaj tasarım ve yönetiminde ekolojik yaklaşımın savunucularından olan Cranz (2000), geleneksel olarak insan kullanımlarını ön planda tutan günümüz kentsel yeşil alanlarında, kentin çevresel ve ekolojik problemlerine çözüm getiren ve insan doğa ilişkilerini ön plana çıkaran bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, ekolojik yaklaşımın çok yönlü bakış açısının, kentsel yeşil alanların tasarım ve yönetim uygulamalarına entegre edilmesinin, günün alarm veren çevresel koşullarında zorunlu bir eğilim haline gelmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Günümüzde, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde kabul gören bu yaklaşım (Özgüner, 2003), yerel yönetim politikalarında yerini almakla kalmamış, devlet destekli sivil organizasyonlar yardımıyla, etkin bir şekilde hayata geçirilmiştir. Bu sayede kentsel yeşil alanlar, geleneksel kullanımlarının dışında kentsel habitatların korunmasından (Boland, 2001), bilimsel araştırmalara, eğitim programlarından, toplumsal bilinci geliştirecek katılımcı aktivitelere kadar birçok farklı amaca hizmet eder duruma gelmiştir (Power, 2006; Trust of Ecology, 2010).

Bu makalenin amacı, peyzaj tasarım ve yönetiminde ekolojik ve geleneksel yaklaşım karşılaştırılarak, ekolojik yaklaşım ile oluşturulacak kentsel yeşil alanların sürdürülebilir kent hedefine katkısını irdelemektir. Yapılan tespitler ışığında Türkiye'deki mevcut durum değerlendirilmiş ve geleceğe yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2. PEYZAJ TASARIM VE YÖNETİMİNDE EKOLOJİK VE GELENEKSEL YAKLAŞIM

Peyzaj tasarım ve yönetiminde ekolojik yaklaşım, alan tasarımında doğanın kendisini model alarak, doğal süreçlerle ve alanın yapısal ve ekolojik özellikleriyle uyumlu çözümler getirmeyi gerektirmektedir. Temel hedef, kentsel ekosistemin bir parçası olabilecek, kendi kendine yetebilen sürdürülebilir bir sistemin geliştirilmesidir (Emery,1986; Eugenio, 2003.). Alan, biyolojik, sosyo-ekonomik, yerel ve kültürel yapısıyla bir bütün olarak değerlendirilmektedir (Bradley, 1982). Sistemin tüm yapısal bileşenleri ve bunların birbirleriyle etkileşimi irdelenerek; minimum doğal kaynak tüketimi ve minimum atıkla, çevresiyle uyumlu sürdürülebilir bir sistemin kurulması hedeflenmekte, bu şekilde kentsel sürdürülebilirlik uygulamalarına da katkı sağlanabilmektedir (Birkeland, 2002).

Diğer taraftan, günümüzde hakim olan geleneksel yaklaşım, insan refahını ve estetik değerleri ön planda tutarak, doğal süreçleri ve ekolojik yapıyı ikinci plana itmektedir. Doğal yapı dikkate alınmadan getirilen yapısal tasarım ve bitkilendirme çözümleri, mevcut yapının sürdürülebilmesi için yoğun insan müdahalesine gereksinim duymaktadır.

Bunun yanı sıra, alandan en yüksek faydayı elde etmek amacı ile getirilen yoğun alan kullanımları doğal yapıya zarar vermektedir. Çoğu zaman yüksek estetik kaygısı ile oluşturulan tasarımlar, alana farklı bir peyzaj karakteri yükleme eğilimine girmekte ve kullanıcıların estetik algısını zaman içinde doğaldan yapaya doğru değişime uğratmaktadır (Bradley, 1982). Cranz (2000), estetik değerlerindeki bu değişimin kullanıcıların yaşam tarzını ve tüketim anlayışlarını olumsuz yönde değiştirdiğini vurgulamakta, sürdürülebilirlik kaygısından uzak bu uygulamaların ekolojik dengeye zarar vermenin yanı sıra, doğal kaynakların hızla tükenmesine neden olduğunu savunmaktadır.

Mevcut literatür incelendiğinde, kentsel yeşil alanların tasarım ve yönetiminde ekolojik ve geleneksel yaklaşım arasındaki farkların yedi temel başlık altında toplanabileceği görülmektedir. Bunlar; Alana uygunluk, Estetik, Sürdürülebilirlik, Bitkisel tasarım, Yaban hayatı, Yönetim ve bakım ile Alan misyonu şeklinde sıralanmaktadır. Tespit edilen farklar, daha rahat değerlendirilebilmesi açısından belirlenen başlıklar kapsamında Tablo 1'de karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Ardından, ekolojik yaklaşım ilkelerinin sürdürülebilir kent hedefine katkıları ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Peyzaj Tasarım ve Yönetiminde Ekolojik Yaklaşım ve Sürdürülebilir Kent Hedefine Katkıları

Tablo 1: Peyzaj tasarım ve yönetiminde farklı yaklaşımlar

	Ekolojik Yaklaşım	Geleneksel Yaklaşım
Alana Uygunluk	<ul style="list-style-type: none"> -Yerel ekolojik şartlara (topoğrafya, toprak, mikroklima vb.) uygun tasarım, - Mevcut peyzaj karakterinin korunması, -Alanın doğal yapısıyla bağdaşan estetik görünüm, -Yerel bitki türlerinin kullanımı, - Bölgesel sosyal ihtiyaçlara ve alanın ekolojik yapısına uygun aktiviteler, - Alandaki tarihi ve kültürel değerlerin alan tasarımında ön planda tutulması. 	<ul style="list-style-type: none"> - Doğal yapıyı değiştiren insan yapısı öğelerin varlığı, - Alana farklı peyzaj karakterlerinin entegre edilmesi, - Doğal bitkisel gelişimin estetik amaçlı denetlenmesi, - Yüksek estetik kaygısıyla kozmetik ve dekoratif düzenlemeler, - Egzotik bitkilerin kullanımı, - Mümkün olduğunca çok aktivitenin alana getirilme eğilimi.
Estetik	<ul style="list-style-type: none"> - Ekolojik değeri olan peyzaj estetiğinin öne çıkarılması, - Doğal çevrenin yapısal çevreye uyumu açısından yeni bir estetik ve form kavramı. 	<ul style="list-style-type: none"> - Görsel değeri daha güçlü olan resimsel estetiğe ulaşılma kaygısı.
Sürdürülebilirlik	<ul style="list-style-type: none"> -Yerel ve geri dönüşümlü materyallerin kullanılması, -Bakım masraflarını düşürecek materyal ve yörenin ekolojik yapısına uyumlu bitki türlerinin kullanımı, -Enerji tüketimini azaltacak düzenlemeler, -Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, - Biyolojik çeşitliliğin desteklenmesi ve soyu tehlikede olan türlere yaşam ortamı sağlanması, - Alan yönetimi ve bakımında geri dönüşüm uygulamalarına yer verilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Beklenen estetik kaliteye ulaşılması için yüksek bakım ve iş gücü maliyetleri, - Yerel olmayan türlerin sağlıklı kalması için kimyasal ilaç ve gübrelere kullanımı, - Çim alan tesisinde ve bakımında yüksek su harcaması ve enerji harcaması, - fosil yakıtlarının ve kimyasalların kullanımı, - Estetik kaygılarla pahalı ve geri dönüşümü olmayan materyallerin kullanımı, - Yoğun sert yapı kullanımı ile ekolojik dengeye olumsuz etki.
Bitkisel Tasarım	<ul style="list-style-type: none"> - Yerel ve mevcut ekolojik yapıya uygun türlerin kullanılması ve tür çeşitliliği getirilmesi, - Doğal gelişime müdahalenin sınırlı olması, - Doğal görünümün korunması, - Yaban hayatına yaşam ortamı oluşturacak türlerin tercih edilmesi, - Mevcut habitatların korunması ve onarımı. 	<ul style="list-style-type: none"> - Estetik değeri olan egzotik bitkilerin kullanımı, - Tür çeşitliliğinin sınırlı oluşu, - Estetik görünümü bozacak doğal gelişimlerin denetlenmesi, - Yeni habitatların oluşturulması.

Tablo 1: Peyzaj tasarım ve yönetiminde farklı yaklaşımlar (devam)

	Ekolojik Yaklaşım	Geleneksel Yaklaşım
Yaban Hayatı Organizasyonu	<ul style="list-style-type: none"> - Yaban hayatı tür çeşitliliğinin korunmasına yönelik düzenlemeler- sınırlı alan kullanımı, uygun materyal seçimleri, -Yaban hayatı tür çeşitliliğinin artırılmasına yönelik düzenlemeler-sulak alanlar gibi yeni yaşam ortamlarının oluşturulması, bitki türü çeşitliliği, - Yaban hayatı popülasyonlarının kontrol altında tutulması. 	<ul style="list-style-type: none"> - Yaban hayatını etkileyen yoğun insan kullanımları, - Yaban hayatını canlandıracak ve koruyacak düzenlemeler öncelik taşımaz.
Yönetim ve bakım	<ul style="list-style-type: none"> - Minimum insan müdahalesi, - Sürdürülebilir, ekolojik yönetim politikalarının kullanımı, - Ekoloji konusunda yetkin bir yöneticiye ihtiyaç duyulması, - Düşük bakım giderleri, - Yönetim ve bakımda yerel halkın gönüllü katılımının sağlanması, - Alanda biyolojik yapıyı koruma amaçlı zonlama çalışmaları ile kullanım sınırlaması getirilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Beklenen kusursuz görüntünün sağlanabilmesi için sürekli insan müdahalesini gerektirecek bakım çalışmaları, -Yüksek maliyet ve enerji gerektiren yönetim ve bakım politikaları, - Sürdürülebilir gelişim politikaları öncelikli olmaması, - Alan yönetim ve bakımında profesyonel uygulamacılara gerek duyulmaması, - Alan yönetiminde kullanıcıların söz sahibi olmaması, - Alan yönetiminde insan kullanımlarının ön planda olması.
Alan Misyonu	<ul style="list-style-type: none"> - Kentsel ekosistemlerin ve yaban hayatının korunup desteklenmesi, - Eğitim ve araştırma ortamlarının oluşturulması, - Kontrollü rekreasyonel ve sportif aktivite, - İnsan doğa etkileşimini arttıracak aktiviteler, - Toplumda çevresel bilincin oluşturulması-Ekolojik estetik kavramın geliştirilmesi, - Kentsel çevresel problemlerin çözümüne katkı sağlanması, - Bulunduğu alana ve topluma bir kimlik kazandırması, 	<ul style="list-style-type: none"> - Kentsel imajı güçlendirecek yeşil alanlar, - Yoğun rekreasyonel ve sportif aktiviteler, - Yapılandırılmış yeşil alanlarda psikolojik rahatlama imkanı, - Toplanma ve buluşma mekanları, - Bulunduğu alana ve topluma bir kimlik kazandırması.

3. EKOLOJİK YAKLAŞIMIN SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT HEDEFİNE KATKILARI

Sürdürülebilir kent, özetle yapısında hayat kalitesini yükselten, güçlü ekonomi, sağlıklı ve aydın toplum ve temiz sürdürülebilir bir çevre ana bileşenlerini beraberce barındıran yaşam ortamı olarak tanımlanmaktadır (COL, 2010). Makale kapsamında genel ilkeleri ile tanımlanan ekolojik yaklaşım ile yaratılıp yönetilecek kentsel yeşil alanların, sürdürülebilir kent hedefinde sadece sağlıklı bir çevre oluşturma misyonunu üstlenmekle kalmayıp, kentin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına da olumlu katkılarda bulunacağı savunulmaktadır. Bu alanların sürdürülebilir kent hedefine katkıları şu başlıklar altında incelenmiştir.

3.1. Çevresel Faydalar

a. Kentsel Çevresel Problemlerin Çözümüne Katkı

Bilinçli ekolojik tasarım yaklaşımları ile yaratılacak kentsel yeşil alan sistemleri birçok kentsel problemin çözümünde etkili olabilmektedir. Örneğin (Tregay, 1986);

- Yüzeysel akışa geçen yağmur sularının düzenlenen alan içindeki sulak alan tasarımlarında kullanılmasıyla, kaybedilecek suyun doğal hidrolojik döngüye kazandırılması sağlanmaktadır.
- Oluşturulacak doğal ortamla, çevresel klima ve hava kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunulabilmektedir.
- Yerel türlerle yapılacak doğal yapıyı destekleyen bitkilendirme, kent içi ses kontrolünün sağlanmasında etkili bir araç olarak kullanılabilir.
- Bu alanlar muhtemel çevresel değişimlerin ve streslerin göstergesi olduğundan, daha büyük çevresel problemlerin önlenmesinde yol gösterici olabilmektedirler.

b. Biyolojik Çeşitliliğin Korunmasına ve Desteklenmesine Katkı

Ekolojik yaklaşım temel alınarak oluşturulan kentsel yeşil alanlar, yerel bitki ve hayvan türlerine yaşam ortamı oluşturdukları gibi; soyu tükenmekte olan türlere de ev sahipliği yapmakta ve bu şekilde kentsel ekolojik araştırmalar için imkan yaratmaktadır (Tregay, 1986). Ayrıca, bütünsel bir kentsel yeşil alan planlaması kapsamında ele alınabilirlerse, oluşturacakları farklı habitatlarla bu alanlarda yaban hayatı koridorlarının geliştirilmesinde etkin rol oynayarak, kentsel alanlarda biyolojik çeşitliliğin desteklenmesinde katalizör görevini üstlenebilmektedir (McHarg, 1969).

c. Sürdürülebilir Gelişime Katkı

Ekolojik yaklaşım alanın bitkisel ve yapısal tasarımında mümkün olduğunca yerel kaynakların kullanımını gerektirmektedir. Bu şekilde, bir taraftan alan koşullarına kolayca uyum sağlayacak dayanıklı materyaller kullanılırken, bir taraftan da bu alanların tesisinde ve bakımında doğal kaynak tüketimini minimuma indiren, maliyeti düşük uygulamalara yer verilebilir (Emery,1986; Cranz and Boland, 2003).

Alandaki enerji gereksiniminin alanın potansiyeli doğrultusunda tamamen güneş, rüzgar veya su gücü gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanması hedeflenerek, doğal kaynak tüketiminin azaltılmasının yanı sıra sürdürülebilir kent hedefinde ki yeni uygulamalara model oluşturmaları sağlanmaktadır (Birkeland, 2002; Cranz and Boland, 2003).

Bu alanlarda atık çıktısını minimuma indirmek ve yeni uygulamalara materyal sağlamak amacıyla, geri dönüşüm faaliyetleri her aşamada alan yönetim politikasının hareket noktasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, alanda mevcut materyallerin yeni düzenlemelerde kullanılmasının yanı sıra, organik atıkların bitkisel uygulamalarda kullanılmak üzere geri dönüştürülmesi ve diğer atıkların geri dönüşüme uygun şekilde toplanması söz konusudur (Stitt, 1999; Cranz and Boland, 2003). Bu uygulamalar kentsel geri dönüşüm politikalarının bir parçası olmakla kalmayacak, aynı zamanda alan kullanıcılarını bu konularda bilinçlendirerek kent bazında gerçekleştirilecek geri dönüşüm politikalarının uygulama başarısına da katkıda bulunabilecektir.

Alanın kültürel ve tarihi değerlerini tasarımın hareket noktası haline getirmeyi ilke edinen ekolojik yaklaşımla tasarlanan kentsel yeşil alanlar, kentin tarihi ve kültürel dokusunun korunmasında etkin rol oynamaktadırlar (McHarg, 1969).

Diğer tarafta, ekolojik yaklaşımda tasarımın ve yönetim uygulamalarının başlıca girdilerinden olan kullanıcı katılım çalışmaları sayesinde, kullanıcıların değişen ihtiyaçlarına göre alan tasarımı şekillendirilmekte ve kullanımlar sırasında da aynı şekilde bu değerlendirme ve revize çalışmaları devam etmektedir (Emery, 1986; Yates, 1991; Jeong and Kim, 2005). Bu şekilde kullanıcı ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabilen kentsel yeşil alanlar, kullanıcılar tarafından da benimsenmekte ve kullanıcıların bu alanlara bakış açısı değişmektedir. Bu süreçte kullanıcıların değişen davranış kalıpları kentsel yeşil alanların sürdürülebilir kullanımını beraberinde getirebilmektedir.

3.2. Ekonomik Fayda

a. Düşük Maliyetli Uygulamalar

Ekonomik açıdan bakıldığında, düzenlemelerde yerel materyaller ve yerel bitki türlerinin seçilmesi, temin ve bakım harcamaları açısından önemli ekonomik avantajlar sağlamaktadır. Yerel materyallerin temini, her zaman daha kolay ve ucuz olmaktadır. Bunun yanında yerel koşullara uygun, kendi kendine gelişebilen, kalıcı yerel türlerden seçilen bitkilerin bakım ihtiyaçları, egzotik türlere göre çok daha az olmaktadır (Emery,1986; Ruff, 1987). Bu türlerin bakımı daha az teknoloji ve fosil yakıtı gerektirmekte, ayrıca ekolojik çeşitliliğe de zarar veren kimyasal gübre ve ilaçlamalara gerek duyulmamaktadır (Yeang, 1995). Tüm bunların yanında alanda çalışmaya gönüllü çevreci gruplar, alan bakım giderlerinin düşmesinde etkili olmaktadır (Trust of Ecology, 2009). Düşük maliyetlerle yaratılıp yönetilebilen bu alanlar, yerel yönetimlerin harcamalarında yeni kaynaklar yaratılmasına katkıda bulunabilmektedir.

b. Verimli Alan Kullanımı

Kent içinde atıl kalmış alanların ekolojik yaklaşımla çok kolay ve ucuz bir şekilde kent dokusuna kazandırıldığı görülmektedir (Trust of Ecology, 2009). Bu şekilde, atıl alanların rekreasyonel, eğitim, araştırma ve doğa koruma gibi çok yönlü kullanımına imkan tanınarak kentsel yeşil dokuda kaynak artırımına gidilmiş olmaktadır (Emery, 1986; Ruff, 1987).

c. Bölgesel Ekonomik Hareketlilik

Kentsel doğal alanların buldukları bölgede yaşam kalitesini yükseltmesi, insanların bölgede yaşama isteğini tetikleyecek ve bölgede emlak fiyatlarının artmasının yanı sıra, diğer küçük ölçekli ekonomik faaliyetlerin hız kazanmasını da beraberinde getirebilmektedir (Emery, 1986).

3.3. Sosyal Faydalar

a. Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi

Ekolojik yaklaşımda temel hedef, kentsel yapısal çevrede fiziksel kalitenin (hava, su, klima, görsel vb.) iyileştirilmesidir. Bunun yanında, alanın doğal yapısının korunması ve alanda kullanım yoğunluğunun düşük tutulması kaydı ile insanlara doğayla iç içe olma ve farklı rekreasyonel ve sportif aktivite fırsatları da sunulmaktadır. Bu şekilde fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı toplumların yaratılmasına imkan sağlandığı gibi, alanda doğal yapının korunmasının geleneksel estetik anlayışın değişmesine katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

b. Eğitim Olanakları ve Çevresel Bilinç

Peyzaj yönetiminde ekolojik yaklaşımın ana hedeflerinden biri olan eğitim çalışmaları kapsamında, farklı yaş grubundan insanlarla doğal süreçler ve ekolojik ilişkileri konu alan eğitsel çalışmalar gerçekleştirilmektedir (Trust of Ecology, 2009). Doğal süreçlerin gerçek bir ortamda gözlenerek algılanması, beraberinde çevresel farkındalığı ve bilinci getirmektedir. Arzu edilen sürdürülebilir gelişim yolunun, toplumsal davranış kalıplarının olumlu yönde değiştirilip, şekillendirilmesinden geçtiği unutulmamalıdır.

Bu alanlarda düzenlenecek eğitim çalışmaları özellikle genç nesillere yeni ufuklar açarak, bu insanların bireysel gelişimlerine olumlu katkılarda bulunacaktır. Diğer taraftan, doğal alanların çocuk gelişimi açısından da önemli faydaları bulunmaktadır (Tragay, 1987). Doğa çocuğun zihinsel algısının en etkin olduğu bu dönemde, çocuğa görsel, algısal ve duyuşsal olarak çok zengin bir çevre sunmaktadır. Benzer şekilde doğa, büyük yaşlarda çocuk için bir macera alanı haline gelerek yaratıcı macera oyunları için doğal bir set oluşturmaktadır. Ayrıca, bu alanlar çocuğun doğal çevreyle arasında güçlü bir bağ oluştururken doğaya ve doğal sürece karşı merak uyandırmasını da sağlamaktadır.

c. Sosyal Etkileşim ve Toplumsal Bağ

Ekolojik tasarımın doğasında olan katılım yaklaşımı, sürekli eğitim çalışmaları ile desteklendiği zaman beraberinde sosyal bilinci ve bütünleşmeyi getirebilmektedir. Sağlıklı yaşam ortamlarının oluşmasına katkıda bulunan insanlar, uğraş verdikleri alana ve beraber çalıştıkları insanlara karşı sorumluluk duymakta, bu şekilde sosyal yapı güçlenmesine katkı sağlanabilmektedir.

Farklı kültürlerden gelen toplum bireyleri, alandaki aktiviteler yoluyla bir araya gelme fırsatı bulabilmekte, iletişim kurabilmekte ve bu şekilde sosyal yapı zenginleşebilmektedir (Trust of Ecology, 2009).

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kentsel yeşil alanlarda ekolojik tasarım yaklaşımının, kentsel yapıda, çevresel ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik hedefine yaptığı katkılar açıktır. Ne yazık ki Türkiye’de bu yaklaşım, ne kentsel yeşil alan planlama politikalarında, ne de küçük ölçekli peyzaj düzenlemelerinde henüz kendine yaşam ortamı bulamamıştır.

Mevcut uygulamalar, doğal yapıyı estetik kalıbına sokarak bir kenara itmekte, toplumun çevresel bilincini aynı kalıpla köreltmektedir. Söz konusu alanlarda, istenen görsel etkinin sağlanması için yaşam döngüleri kısa, yerel olmayan bitkisel materyal kullanılmakta, bu türlerin bakımları ve yenilenmeleri ilk kurulum maliyetlerini aşmaktadır. Aynı şekilde, düzenlemelerde geniş yer bulan çim alanlar maliyeti en yüksek grubu oluşturmaktadır. Bu alanlar nispeten düşük kurulum maliyetlerine karşın, yüksek miktarda su ve gübre ihtiyaçlarının yanında yoğun iş gücüne ve çevreye önemli zararlar veren kimyasal ilaçlara ve fosil yakıtlarına ihtiyaç duymaktadır.

Sürdürülebilirlik kaygısından uzak bu uygulamaların en önemli sebebi, Türkiye’de büyük ölçekli planlama politikalarında sürdürülebilirlik yaklaşımının entelektüel bir terim olmaktan ileriye geçememiş olmasıdır. Karar ve uygulama mercileri, uluslararası antlaşmalara imza atmak dışında, söz konusu yaklaşımları uygulama politikalarına yansıtamamışken, küçük ölçekli planlamalarda böylesi bir yaklaşımı beklemek akıllıca olmayacaktır.

Diğer taraftan popüler kültürün getirdiği estetik olanı yücelten bakış açısı, doğal ve kültürel çevreye bakış açısını da etkilemiş, kentsel peyzajın sadece estetik ve dekoratif açıdan ele alınmasına neden olmuştur. Doğal değeri düşürerek, kentsel yeşil alanların ekolojik fonksiyonlarını sınırlayan bu bakış açısı, beklenen estetik niteliğe sahip ürüne ulaşmak için, yüksek enerji ve doğal kaynak kullanımını gerektiren uygulamalara yönelmiştir. Bu şekilde, fonksiyonel kullanımların dışında kentsel dokuda ekolojik dengeyi kurmakla yükümlü bu alanlar, sürdürülebilir gelişimi desteklemek yerine farklı bir tüketim alanı olarak günlük yaşamımızda yerini almıştır.

Günümüz peyzaj mimarlığı eğitiminin de söz konusu uygulamalarda estetik kaygıların ön plana çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Alan tasarımında daha çok fonksiyonel problemlerin çözümüne yoğunlaşan eğitim sistemi, alan tasarımını anlam yüklü peyzajlar oluşturmak üzere, bitkilerin şekil, renk, doku ve tekstürünün değişen değerlerine göre şekillendirmeyi öngörerek, ekolojik yaklaşımı ve sürdürülebilirlik konseptini süreç içine dahil etmekte zayıf kalmaktadır.

Ayrıca Türkiye’de kentsel yeşil alanlardan sorumlu yerel yönetimlerde, politik sebeplerle konunun profesyonellerine yeterli kadroların verilmemesi ya da birim yöneticilerinin yeterli eğitim ve kültür altyapısına sahip olmaması, bugünkü uygulama yaklaşımlarının farklı bir nedeni olarak gösterilebilmektedir.

Sorunun çözümüne yönelik ilk hareket, konunun öneminin fark edilip kamuoyu oluşturmakla başlamalıdır. Bu konudaki sorumluluk ağırlıklı olarak bilimsel temeli oluşturan üniversitelerimize düşmektedir. Konuyla ilgili gereklilikler ve güncel gelişmeler bilim adamlarınca ilgili ortamlarda gündeme getirilmeli, bilgi paylaşımı ve bilinç düzeyinin artırılması için ilgi gruplarının katılacağı bilimsel toplantılar düzenlenmelidir.

Yerel yönetimler söz konusu programların içine mutlaka dahil edilmeli ve sivil toplum örgütlerinin bilinçlendirilerek harekete geçirilmesi genel politika olarak benimsenmelidir. Bu amaçla bilimsel toplantıların yanı sıra eğitim seminerleri düzenlenmeli, basılı bilginin iletişim ortamlarında yayınlanması ve dağıtımını organize edilmelidir.

Ekolojik tasarım ve sürdürülebilirlik kavramları, mesleki eğitimin gündemine ağırlıklı olarak girebilmelidir. Mesleğe adımını atacak profesyonellerin, bu kavramları özümsemeleri ve mesleki uygulamaların boyutu ne olursa olsun bu kavramları değerlendirmeye almaları sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Birkeland J. 2002. *Design For Sustainability :A Sourcebook of Integrated, Eco-Logical Solutions*, Earthscan Publications Ltd, London.
- Boland, M. 2001. Ecological Parks, report 396 San Francisco Planning and Urban Research Association http://www.spur.org/documents/010601_article_01.shtm (Erişim tarihi: 10.08.2010).
- Boylan, H. 1982. *Integrating ecological Landscape techniques into local government management structures, An ecological approach to urban landscape design*, pg 89-102 Occasional paper / University of Manchester. Department of Town and Country Planning, Great Britain.
- Bradley, C. 1982. *A brief review, An ecological approach to urban landscape design*, pg 31-38 Occasional paper / University of Manchester. Department of Town and Country Planning, Great Britain.
- Branshaw, A. D. 1982. *Landscape as ecosystems, An ecological approach to urban landscape design*, pg 13-22 Occasional paper / University of Manchester. Department of Town and Country Planning, Great Britain.
- COL, 2010. City of London's Sustainability Policy, City of London, http://www.cityoflondon.gov.uk/NR/rdonlyres/0144E43D-84CB-4034-B0A8-9C6F0122FC22/0/SUS_sustainability.pdf (Erişim tarihi: 11.10.2010).
- Cranz, G. 2000. *Changing roles of urban park: From pleasure garden to open space*, San Francisco Planning and Urban Research Association, SPUR, USA.
- Cranz, G. Boland, M. 2003. The ecological park as an emerging type, *Places-Massachusetts*, 15(3), pg 44-47, *Design History Foundation*, USA.
- Emery, M., 1986. *Promoting Nature in Cities and Towns :A Practical Guide*. Croom Helm, London.
- Eugenio A., Ortiz L. 2003. Questioning Ecological Design: A Deep Ecology Perspective http://www.ecotecture.com/library_eco/appropriate_tech/Lomba-Ortiz_questioningEco.html (Erişim tarihi: 26.10.2010).
- Jeong, S.Y., Kim, K.B. 2005. Urban Ecological Park Design: A Case of Namsan Rehabilitation Project http://www.sdi.re.kr/eng/publication/journal_read.asp?page=2&gb=Journal%20Articles&r_gb=Journal%20Articles&no=1116 (Erişim tarihi: 20.11.2010).
- McHarg, I. 1969. *Design with Nature*, Natural History Press, Garden city, New York.
- Özgüner, H. 2003. İnsan-doğa ilişkilerinin gelişimi ve peyzaj tasarımında 'doğal'stilin 20. yüzyılda önem kazanmasının nedenleri, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi dergisi*, Seri A, Sayı 1, sayfa 43-54, Isparta, Türkiye.
- Power A., M. 2006. *Designing for ecology : the ecological park*, Thesis. Massachusetts Institute of Technology Department of Urban Studies and Planning. <http://dspace.mit.edu/handle/1721.1/37863> (Erişim tarihi: 13.03.2010).
- Ruff, R. A. 1987. Holland and ecological landscapes, 1975-1987: An appraisal of recent developments in the lay out and management of urban open spaces in the low countries, *Urban and Regional Studies*, Vol.1, Delftse University Press, Netherlands.
- Stitt, F. A. 1999. *Ecological design handbook: Sustainable Strategies for Architecture, Landscape Architecture, Interior Design, and Planning*. London.
- Tregay, R. 1986. Design and ecology in the mangement of nature like plantations. *In Bradshaw, A.D., Goode, D.A, Thorpe, E.H. Ecology and design in Landscape*, Blackwell Scientific Publications, Oxford.
- Trust of Ecology, 2009. Resmi internet sitesi, <http://www.urbanecology.org.uk> (Erişim tarihi: 12.06.2010).
- Yates, D. 1991. *Encouraging nature in urban public parks : the consequences of adopting a more ecological approach to design and maintenance*, pg.5-10, Occasional paper, / University of Manchester. Department of Planning and Landscape, Great Britain.
- Yeang K. 1995. *Design with Nature: The Ecological Basis for Architectural Design*, pg.201, McGraw- Hill, Inc., London.